

Nederland is rekenrenteziek

Bijdrage van Martin van Rooijen 50PLUS over het Wetsvoorstel tot bevrozing van de AOW-leeftijd, nr. 35.223

Het AOW-voorstel maakt deel uit van het brede zogenaamde Pensioenakkoord.

Ik ga eerst in op dit akkoord.

Mevr. van Brenk typeerde het akkoord in de Tweede Kamer als volgt: er is een akkoord bereikt over de problemen maar er is nog geen akkoord over de oplossingen.

Het lijkt meer op een procedureafspraken met goede bedoelingen en intenties, die door een stuurgroep moeten worden uitgewerkt en waarbij volgens Busker en Elzinga in FD 17 juni j.l. de doelen voorop staan. Ik citeer: "een koopkrachtig en stabiel pensioen waarbij de middelen wat ons betreft minder relevant zijn". Naar aanleiding van Dijselbloem hebben wij gezegd: "dat wat ons betreft we aan alle knoppen kunnen draaien om die doelen te bereiken". Op de vraag van het FD dat de knop rekenrente de markrente is, antwoordt Busker: "als we die doelen niet halen, dan gaan we weer terug aan tafel, wat ons betreft is het heilig dat we die doelen ook halen".

Het kabinet geeft samen met de sociale partners zelf aan dat als de stuurgroep geen akkoord bereikt de onderhandelingen naar het niveau van de onderhandelaars worden getild. Komen die er niet uit dan is er geen akkoord. Het is 1 totaalpakket. Klopt mijn constatering, zo vraag ik u?

Ik heb een aantal vragen aan de Minister.

Wat gebeurt er als op decentraal niveau geen overeenstemming bereikt wordt over de pensioenen? Gaat de tragere koppeling van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting dan niet door?

Wanneer is de samenstelling van de stuurgroep bekend en wanneer wordt het rapport van de stuurgroep verwacht? Komt er ook een

taakopdracht en hoe komt die tot stand? Komt er controle op de samenstelling en op de taakopdracht?

Hoe worden wetenschappers, DNB en pensioenuitvoerders bij de stuurgroep betrokken: bij alles of alleen bij de dubbele transitie?

Hoe wordt in de stuurgroep omgegaan met het waarderingskader voor het collectief invaren, waarbij de keuze van de waarderingsrente beslissend is?

Is de stuurgroep niet stuurloos zolang de rekenrente als een zwaard van Damocles boven het akkoord hangt?

50PLUS meent dat de rekenrente en de afschaffing van de doorsneepremie de 2 achilleshielen van het akkoord over pensioenen zijn.

Rekenrente

Het is de rekenrente stupid. Dat is de mantra die ik steeds gebruik. De rekenrente is nu 1%. Er wordt gemeten met 2 maten. In de politiek is er sprake van consequente manipulatie van de regels voor rente en rendementen.

1% Rekenrente voor verplichtingen en 3% voor de pensioenpremies. Hoe is die 1% te verdedigen als voor de Inkomstenbelasting in box 3 gerekend moet worden met een fictief rendement van 5,6 % voor vermogen boven 1 mln. En waarom dan met 1% rekenen voor ABP met 400 mld. vermogen, zo vraag ik.

Rutte gebruikte 2 weken gelden de term hysterisch voor het AOW-akkoord van 2012.

Ik gebruik nu datzelfde woord hysterisch voor de rekenrente. En ik voeg eraan toe: Nederland is rekenrenteziek. En ik voorspel dat het R-woord voor de rekenrente politiek zal sneuvelen, net als recent het H-woord voor de hypotheekrente. De rekenrente gaat eraan en zal worden verhoogd. Ik voorspel: als dat niet gebeurt komt er geen pensioenakkoord. Wil de Minister hierop antwoorden?

De rekenrente vernietigt ons prachtige huidige pensioenstelsel maar ook het nieuwe stelsel. Het jaagt de dekkingsgraad verder naar beneden en onder de 100% betekent dat kortingen. De rekenrente is in beton gegoten en in Nederland verworpen tot een geloofsartikel: je gelooft erin of niet. Geen discussie a.u.b.

De rekenrente is de risicovrije rente, samengesteld uit de renteverwachting tot 20 resp. 30 jaar en de lange termijn rente tussen die jaren en 60 jaar, de zgn. Ultimate Forward Rate, UFR. De 10 jaarsrente rente is nu op een dieptepunt van negatief 0,15%.

Deze rekenrente betekent dat we 60 jaar moeten rekenen met een rendement van bijna 1%, terwijl de rendementen van de laatste 30 jaar gemiddeld 7% waren.

De rekenrente ellende werd weer op scherp gezet door de minister en Klaas Knot door kort voor het mislukken van de onderhandelingen in november een bom onder een eventueel akkoord te leggen.

Tot veler verbazing stelde de minister zich in het vorig najaar op het standpunt dat ook bij zachtere aanspraken in het nieuwe pensioencontract de risicovrije rente zou moeten blijven gelden. Daarmede nam hij het advies van Knot over. Knot had mij nota bene eerder bevestigd in de Tweede Kamer dat bij zachtere aanspraken de rekenrente kon worden aangepast.

Steeds is door de voorgangers van Minister Koolmees en door de voorgangers van Knot bij DNB gesteld dat de risicovrije rente noodzakelijk is voor de nominale aanspraken zoals die in het huidige contract met zekerheden bestaan. Ik heb toen in schriftelijke vragen de minister een onderbouwing gevraagd. Zijn antwoord heeft mij niet overtuigd. Ik vraag de minister uit te leggen waarom de rekenrente bij een zachtere aanspraak niet kan worden aangepast?

Ik wijs erop dat pensioenaanspraken een loonafsprake zijn tussen werkgever en werknemer en geen financieel product. Daarbij past

volgens mij geen marktwaardering alsof het een financieel product is. Er is geen markt voor pensioenen.

50PLUS heeft indertijd een initiatiefwetsvoorstel ingediend om de rekenrente voor 5 jaar te verhogen tot 2% om daarmee het rentedrukkend effect van het ECB-beleid te corrigeren. Dat was volgens DNB 0,7% tot 1,5% en volgens ECB zelf 1%. Het CPB heeft mij aangegeven dat mijn voorstel generatieneutraal was wegens de tijdelijkheid van 5 jaar. Een 1% lagere rente betekent een lagere dekkinggraad van 15%. Het voorstel werd verworpen maar 50PLUS heeft met dit initiatief de rekenrente op de agenda van de Tweede Kamer gezet en die is er niet meer af te krijgen. En wat mij betreft in de Senaat ook niet.

Het pensioenakkoord en het advies van Dijsselbloem hebben nog eens het gelijk van 50PLUS over de noodzaak van aanpassing van de rekenrente bewezen. 50PLUS is voor een rekenrendement van 2% tot 2,5%. Dat is voorzichtig, realistisch en eerlijk. Graag de reactie van de Minister.

De rekenrente heeft recent een dieptepunt bereikt, mede door een nieuwe aankondiging van Draghi: de rente wordt het komende jaar niet verhoogd en verder houdt de ECB alle opties open voor opnieuw ingrijpen met opkoopprogramma's.

De 10 jaarsrente is zoals gezegd nu negatief 0,15 % en de rekenrente voor de verplichtingen is nu bijna 1% bij veel hogere rendementen. Bizar is dat de pensioenpremies mogen worden berekend op basis van een verwacht rendement van 2,5% tot 3% en niet kostendekkend zijn.

Het kabinet heeft besloten tot invoering van de kostendekkende premie op basis van de rekenrente in plaats van verwacht rendement, zoals 50PLUS steeds heeft geëist, zolang de rekenrente geldt. Maar het zal tot een enorme stijging van de premies leiden of tot veel lagere opbouw.

Kan de Minister precies aangeven wat de gevolgen zijn voor premies en opbouw, bijv. voor ABP. Volgens van Popta van PMT zou het voor PMT 9,2% zijn en zou de premie, samen met het effect van de lagere rendementen van 3,7 %, stijgen van 22% tot 34,9%. Kan de minister dit bevestigen?

De fondsen zijn schatrijk maar worden straatarm gerekend. Het vermogen is na de crisis van 2008 verdubbeld van 700 tot 1400 mld. Nederland heeft verreweg de laagste rekenrente in de Europa. Wij zijn de risee van Europa.

Gevolg is dat volgens DNB-kortingen dreigen, of later voor 5 tot 10 mln. deelnemers van 5% tot 10%, huidige en toekomstige gepensioneerden.

Dat was de reden voor GroenLinks en 50PLUS een initiatiefwetsvoorstel in te dienen om de pensioenfondsen meer tijd te geven die kortingen te voorkomen. Het voorstel is om de hersteltermijn van 5 jaar met 2 jaar te verlengen. Dat is met het akkoord des te meer van belang omdat het nieuwe stelsel in wetgeving pas in 2022 of later gereed is. En dan duurt de uitvoering door de fondsen nog vele jaren.

50PLUS had in mei jl. in een afgewezen motie gevraagd kortingen te voorkomen als de dekkingsgraad boven 100% lag. De Minister heeft in het debat over het akkoord toegezegd deze 50PLUS motie alsnog uit te voeren. De minister is bereid om de fondsen extra tijd te geven en voorlopig niet te korten boven de 100% via artikel 142 van de Pensioenwet.

Hoe lang is voorlopig en onder welke omstandigheden is de minister bereid dit permanent te maken? Of wordt dat later stopgezet en waarom?

Met het pensioenakkoord moet er gekort worden als de dekkingsgraad beneden de 100% ligt en dat was 104,2%. De buffer eis van 4,2% vervalst.

Ik vraag de minister of hij bereid is kortingen in de komende 2 jaren ook te voorkomen als de dekkingsgraad onder de 100% zou blijven? Dat kan bijv. eind 2019 het geval zijn voor de Metaalpensioenfondsen PME en PMT en eind 2020 voor ABP en Zorg en Welzijn.

Kritische dekkingsgraden moeten stijgen met gemiddeld 6,5% tot 96,5% in het kader van herstelplan en de dekkingsgraad mag niet langer dan 5 jaar onder de 100% liggen, anders wordt er in die gevallen gekort.

Bij het pensioenakkoord zijn ronkende teksten uitgesproken door Rutte en de minister dat indexatie weer mogelijk wordt. Maar dan moeten de dekkingsgraden wel boven de 100% liggen en daar ziet het nu nog niet naar uit door de lage rente. Hoop is dan een schrale troost.

Wil de minister erkennen dat indien de dekkingsgraad eind 2019 beneden de 100% blijft er toch gekort moet worden? Eind mei waren voor die 2 Metaalfondsen de dekkingsgraden gedaald tot 93,5 % en ook voor ABP en Zorg en Welzijn. Volgens berekeningen van vandaag in Pensioen Pro is de dekkingsgraad in juni gelijk gebleven. Door de rentedaling met 0,2 % in juni zijn de verplichtingen gestegen met bijna 4 % en dat doet de waardeinstijging van de aandelen met 4 % teniet.

En kan de Minister bevestigen dat als deze rekenrente zo laag blijft, de dekkingsgraad onder de 100 % kan blijven en er dus niets terecht komt van de indexatieambitie?

Ik kom dan nu op het advies van de Commissie Dijsselbloem

Het advies van de Commissie kwam de dag na het sluiten van het pensioenakkoord en sloeg in als een bom. De lange termijn rente, de zogenaamde UFR wordt tegen de verwachting verlaagd met als gevolg dat de dekkingsgraad met 2,5% extra daalt met ingang van 2021. Dat advies geldt formeel onder het huidige pensioencontract, maar de Commissie heeft aangegeven dat deze UFR niet anders zal

zijn onder het nieuwe stelsel. En daarmee is dat een nieuw slot op de deur van beloofde indexatie.

Kan de Minister nog eens uitleggen of het advies van de Commissie Dijsselbloem ook geldt onder het nieuwe contract? Dat bleef in de Tweede Kamer toch onduidelijk. De minister sprak over een andere impact van het Dijsselbloem advies. Er werd steeds verwezen naar het bereiken van de doelen en openstaande middelen.

Klopt het dat er een opening in lijkt te zitten? Kan in dat kader van doelen ook de risicovrije rente heroverwogen worden?

Wat vindt de minister van het pleidooi van 50PLUS in de Tweede Kamer voor een nieuw advies van de Parametercommissie voor het nieuwe contract?

En is de minister bereid een onafhankelijke Rekenrente Commissie in te stellen die moet onderzoeken of de zachtere aanspraken een risicovrije rente noodzakelijk maken?

Dijsselbloem heeft ook nieuwe en lagere parameters vastgesteld voor de rendementsverwachtingen, die gelden vanaf 2020. Kan de Minister aangeven wat de gevolgen zijn voor bijv. het ABP?

Er is in ons land iets vreemds aan de hand met deze lange termijn rente. Die is verschillend voor verzekeraars en pensioenfondsen en dat is vreemd omdat er maar 1 lange termijn rente bestaat en die kan dus per definitie alleen maar gelijk zijn voor beide.

Destijds is de UFR ingevoerd en die was voor verzekeraars en pensioenfondsen uiteraard gelijk, vast 4,2%. Een UFR-commissie heeft kort erna een voor fondsen afwijkende UFR vastgesteld: variabel en dalend in 10 jaar naar de risicovrije rente. UFR is hard gedaald tot al beneden 2%.

Volgens de regels van de Europese toezichthouder EIOPA mag elk land voor de pensioenfondsen de hoogte van de UFR zelf bepalen en

dan kiezen wij de laagste UFR in Europa.. EIOPA heeft vorig jaar aangegeven de Nederlandse UFR niet stabiel te vinden.

Voor de verzekeraars geldt Solvency 2 en is de lange termijn rente steeds vastgesteld op vast 4,2% en inmiddels verlaagd naar vast 3,6%.

50PLUS heeft vanaf het begin gefulmineerd tegen de verschillende lange termijn rente voor verzekeraars en fondsen. Vorige week nog werd weer een motie van mij voor dezelfde UFR verworpen in de Tweede Kamer.

Het SER-advies

Het kabinet neemt het SER-ontwerp advies over de contouren van het pensioenstelsel over.

Ik citeer:” De SER adviseert om pensioenaanspraken in alle contracten te blijven waarderen op basis van de risicovrije marktrente. Het kabinet hecht veel waarde aan deze objectieve en generatie neutrale waarderingsmaatstaf ”.

De Minister geeft een grammofoonplaat antwoord op de schriftelijke vragen van het CDA, waarbij mijn fractie zich aansloot, over de risicovrije rente.

Reden dat ik het weer aan de orde stel.

Een heikel probleem was, is en blijft het zogenaamde collectief invaren: het omzetten van bestaande aanspraken en rechten in een nieuw contract. Het kabinet is bereid om collectief invaren te faciliteren en de regels daarvoor indien nodig wettelijk vast te leggen. Daartoe zal een waarderingskader worden ontwikkeld voor de omzetting naar het nieuwe contract. De beslissing om bestaande aanspraken om te zetten is aan de sociale partners.

Ik wijs op het individueel bezwaarrecht tegen deze omzetting op grond van artikel 83 PW.

Ik heb een aantal vragen.

Kan de Minister toelichten hoe hij denkt dit probleem van invaren op te lossen? Wordt artikel 83 PW afgeschaft zoals dat ook het geval was bij het reële contract?

Kan de minister uitleggen hoe dit waarderingkader wordt ontwikkeld? Ook hier gaat het om de rekenrente waartegen de omzetting plaats vindt.

Het zal duidelijk zijn dat de keuze van de waarderingsrente een grote invloed heeft op de waarde waartegen die rechten worden omgezet en overgaan.

Wordt dat ook de risicovrije rente of een hogere rente? Dat is voor de gepensioneerden van heel groot belang.

Ik vrees een groot gevecht over de verdeling van de 1400 mld. pot tussen de werkenden en niet meer werkenden. En ik vrees ook dat deze waarderingsrekenrente gemanipuleerd kan worden en zal leiden tot een nieuw generatie conflict. Kan de Minister deze vrees wegnemen?

Kan de minister ons verzekeren dat hier geen voor gepensioneerden nadelige rekenrente wordt gekozen? Ook hier geldt: er is maar 1 rekenrente. Het mag geen onteigening zijn, geen aantasting van het eigendomsrecht op bestaande opgebouwde rechten. Een gang naar het Hof van Justitie van de Europese Unie blijft open met recht op schadevergoeding door de pensioenfondsen. Graag een reactie van de minister.

Doorsneepremie

Volgens mijn fractie is een nieuw pensioenstelsel vooral nodig om de afschaffing van de doorsneepremie te faciliteren. Simpel gezegd: door dat nieuwe stelsel zonder buffers kan er eerder worden geïndexeerd en dat biedt de ruimte om de claim van 60 tot 100 mld. door die afschaffing ten dele te financieren met die indexatie ruimte.

Zonder een nieuw stelsel lukt dat nooit. Dat betekent dat er voor gepensioneerden minder indexatie komt dan nu met het nieuwe stelsel wordt beloofd. In SER-jargon heet dat de dubbele transitie en in 50PLUS jargon dubbel pakken. Meer indexatie beloven en die weer afpakken wegens het meebetalen aan de 60 mld. claim. Uit CPB-scenario's van november 2018 blijkt minder indexatie voor gepensioneerden.

Graag een reactie van de Minister. Recente nieuwe scenario's van CPB overtuigen mij nog niet van het tegendeel.

Daar komt bij dat de dekkingsgraad van de fondsen macro gemiddeld met 4% daalt omdat de fondsen de claim als nieuwe verplichting op de schulden zijde van de balans moeten opnemen. De kans dat de dekkingsgraad dan daalt beneden 100% wordt groter en daarmee de kans op kortingen.

Die buffers zijn ontstaan door 10 jaar geen indexatie voor de gepensioneerden en die gemiste indexatie van 20% mag niet meer worden ingehaald. Die zijn gepensioneerden definitief kwijt. Vandaag heeft het CBS gemeld dat de koopkracht van gepensioneerden met een aanvullend pensioen van € 20.000,-- gedaald is met 12 % tussen 2009 en 2017.

Ik heb in het debat met Rutte en u over het mislukte pensioenakkoord in november het onaanvaardbaar genoemd dat gepensioneerden mee moeten betalen aan de financiering van de 60 mld. Ik noemde dat een onaanvaardbare herverdeling.

Ik stelde dat de huidige gepensioneerden 40 jaar lang de actuariel juiste premie hebben betaald en dat het onrechtvaardig is die gepensioneerden nu de rekening te laten betalen voor een probleem over de verdeling van de premie tussen de groep van huidige werkenden onderling.

U was het daarmee niet eens en u sprak filosofisch over het pensioenvermogen dat een collectief vermogen is: van iedereen.

Volgens de Minister moet de compensatie voor de 60 mld. van alle deelnemers komen. Omdat de buffers worden verlaagd komt indexatie immers dichterbij.

Kunt u mij hier en nu een betere rechtvaardiging geven van dit volgens mijn fractie onhoudbare standpunt en niet weer filosofisch antwoorden?

Ik verbaas mij over de onlogische besluitvorming: eerst wordt een doel besluit genomen: afschaffing van de doorsneepremie. Waarvan bekend is dat dit tot een probleem van 60 tot 100 mld. leidt voor oudere werkenden. Dat probleem wordt vervolgens zonder blikken of blozen over het hek van de pensioenfondsen gegooid. Lossen jullie dat zelf maar op: macro zou er immers geen probleem zijn en micro moet per fonds maatwerk gevonden worden door de fondsen zelf. Ik citeer: " Sociale partners kunnen op decentraal niveau besluiten aanvullende middelen in te zetten door bijv. het gericht inzetten van opgebouwde buffers. Het kabinet zal dat bij wet mogelijk maken". Ja, uit de vooral door gepensioneerden opgebouwde buffers.

PMT heeft al voorspeld dat zij geen ruimte hebben. Dat wordt een groot drama. Kan de minister uitleggen waarom dat niet het geval zou zijn?

Ik noem zelf een voor de hand liggende andere simpelere oplossing. Als de werkgever de volledige pensioenafdracht voor zijn rekening neemt en die verwerkt in een bruto netto traject, bereik je hetzelfde zonder die rekening van 60 mld. Dat heet premievrij pensioen. Ik vraag de minister of dat alternatief alsnog onderzocht kan worden?

50PLUS heeft grote bezwaren tegen beleggingsbeleid op basis van life cycle met ander risico per leeftijdscohort. Dat riekt naar leeftijdsdiscriminatie. Ouderen willen voor indexatie ook risico lopen: bij beleggen in obligaties is dat perspectief te klein. Graag reactie van de Minister.

Wetsvoorstel

De bevrozing voor 2 jaar van de AOW-leeftijd is een verlichting voor burgers en daar zijn de beide Kamers als regel in beginsel positief over.

Maar budgettair gaat het over aanzienlijke bedragen. Incidenteel voor AOW 5,3 mld. en extra nog bijna 3 mld., in totaal 8 mld. De komende 15 jaar moet worden bezuinigd op de uitgaven en moeten lasten worden verhoogd tot in totaal 8 mld.

Zolang het budgettair incidenteel is kun je blijkbaar grote budgettaire bokkesprongen maken, je neemt dure besluiten en legt de rekening neer bij 4 kabinetten in de toekomst.

Voorzitter, ik kan kort zijn over het wetsvoorstel. Het is niets meer dan een sigaar uit eigen doos van Rutte 2 en ook uit eigen PvdA doos. Immers dit voorstel draait alleen de versnelling van de verhoging van de AOW-leeftijd naar 67 jaar terug. Het is meelijwekkend dat Asscher in de Tweede Kamer zijn excuses heeft aangeboden over dit foutieve besluit dat hij als minister steeds heeft verdedigd. Vergeleken met het basisbesluit van 2012 zijn we weer terug bij het hysterische besluit van Rutte 1 dat mede tot stand kwam via de bevriende oppositie van D'66, GroenLinks en de Christen Unie. Dat werd verdedigd als een crisismaatregel. Welnu die crisis is voorbij. De hoogte van de AOW-leeftijd is een puur politieke beslissing.

Voor 50 PLUS geldt dat deze bevrozing een stapje in de goede richting is en dat steunen wij. Evenals de tijdelijke regeling van 5 jaar om eerder te stoppen. Maar wij willen een permanente regeling. En ook de zachtere koppeling aan de levensverwachting is een stap in de goede richting.

66 is goed maar 65 is beter.